

Голас Радзімы

3 жніўня 1978 г.
№ 31 (1549)

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Год выдання 23-і
Цана 2 кап.

Складзена па рэцэпту
МІНСК ГСП
Ул. Краснасржэйская 9
Кніжная палата БССР

Віктар ЛУКАШЭВІЧ — адзін з вядучых мастакоў-рэстаўратораў рэспублікі. Гэта стараннямі яго і калег вяртаюцца да людзей неацэнныя каштоўнасці, створаныя ўмелымі рукамі нашых продкаў. Фотарэпартаж, які знаёміць з работай Мінскіх рэстаўрацыйных майстэрняў помнікаў гісторыі і культуры, змешчаны на 8-й стар.

**ЦІ БУДЗЕ РАБОТА ў ТЫХ, ХТО
ПАЧНЕ САМАСТОЙНАЕ ЖЫЦЦЁ
ПРАЗ 10—15 ГОД!**

[«Дзе ўзяць свабодныя рукі!»]
стар. 3

НАША ЗЯМЛЯ ІМ НЕ ЧУЖАЯ

[«Русский урок»]
стар. 5

**БЕЛАРУСКІ ПРАЗІК ВЫЛУЧАНЫ
НА АТРЫМАННЕ ДЗЯРЖАўНАЙ
ПРЭМІІ СССР**

[«Гандлярка і паэт»]
стар. 6

дзяў. Хлеб страціў вядучае месца ў штотдзённым рацыёне, уступіўшы гэтую ролю больш каштоўным, мяса-малочным прадуктам. Параўнаем спажыванне важнейшых прадуктаў харчавання (у разліку на душу насельніцтва кілаграмаў у год):

1913 год.	1977 год
самы спрыяльны год расійскага капіталізму	
Хлеб	200 140
мяса	29 57
малака	154 322

Перамены сапраўды кардынальныя. Але гэтага недастаткова. Па-першае, аптимальны ўзровень яшчэ не дасягнуты, таму што айчынная медыцынская навука рэкамендуе наступныя нормы: хлеб — 110, мяса — 82, малака — 405. Па-другое, засухі і неўрадакі тармазяць паліпшэнне структуры харчавання або нават на кароткі перыяд пагаршаюць яе, як гэта здарылася ў 1976 годзе (пасля засухі 1975 года); спажыванне хлеба ўзрасло да 142 кілаграмаў, спажыванне мяса знізілася да 55, а малака — да 205 кілаграмаў. Падзенне невялікае, але савец-

кія хатнія гаспадыні яго адчулі.

І сёння ў СССР усё яшчэ не хапае мяса і малака. Каб давесці спажыванне гэтых прадуктаў да ўзроўня, які рэкамендуецца айчыннымі спецыялістамі па праблемах харчавання, Савецкі Саюз інтэнсіфікуе жывёлагадоўлю. Гэта патрабуе значнага павелічэння фуражных фондаў, а паколькі ўласнага збожжжа для вырабу патрэбнай колькасці камбінаваных кармоў не хапае, СССР купляе яго за мяжой. Зразумела, гэта часовая з'ява.

Паліпшэнне селекцыі збожжавых культур, укараненне аграхіміі, расшырэнне плошчаў арашальных пасеваў адкрывае магчымасць для паскоранага росту збожжавых збораў. Дынаміка збожжавай вытворчасці дазваляе з упэўненасцю меркаваць, што ў агляднай перспектыве СССР зможжа поўнаасцю задавальняць свае патрэбы за кошт уласных пасеваў, і, адмовіўшыся ад імпарту, расшырыць экспарт збожжжа.

Леў ВАСКРАСЕНСКІ.
АДН.

мець інакш задоўга да паломкі і часта значна раней, чым аб гэтым скажучь прыборы.

— Агульны ўзровень вібрацыі вымяраўся і раней, але гэтыя даныя давалі вельмі мала інфармацыі, — гаворыць адзін з аўтараў навінкі кандыдат тэхнічных навук В. Мікуловіч. — Наша электронная апаратура можа вылучыць з агульнага фону і параўнаць з эталоннымі велічынямі шуму ўсіх найважнейшых вузлоў матара ў любым рэжыме работы.

ЗАВОДСКІЯ ПРОПУСКІ ВУЧОНЫХ

З першых дзён стварэння вытворчага аб'яднання «Беларуськаліій» — буйнейшага ў Еўропе прадпрыемства, якое дае каля палавіны саюзнай вытворчасці калійных угнаенняў, супрацоўнікі акадэмічных інстытутаў атрымалі заводскія пропускі. Разам з работнікамі аб'яднання яны ўкараняюць танныя і эфектыўныя хімічныя рэагенты, што павышаюць выхад і якасць канцэнтрату ў працэсе абагачэння руды.

Наколькі гэта важна, можна меркаваць па таму, што павелічэнне ўтрымання хлорыстага калію ў гатовым прадукце толькі на адзін працэнт дало б магчымасць аб'яднанню выпускаць дадаткова каля 100 тысяч тон «вітамінаў урадлівасці» ў год. Выпрабаваны ў вытворчых умовах распрацаваны Інстытутам электронікі АН БССР прыборы для аўтаматычнага кіравання праходчымі камбайнамі. Плануецца серыйны выпуск гэтых «электрон-

Выкарыстанне навінкі пры даводцы авіяцыйных рухавікоў у канструктарскіх бюро краіны прынесла больш за мільён рублёў гадавой эканоміі. Але кантроль па гуку можна весці і ў аэрапортах, што яшчэ больш павысіць бяспеку палётаў, прадоўжыць жыццё рухавікоў.

З нязменным поспехам прыбор праслухоўвае і турбіны на электрастанцыях, суднавыя і аўтамабільныя рухавікі.

Д. ПАТЫКА.

ных машыністаў», што дазволіць прадпрыемству вывесці з забой тэхнічны персанал, павысіць прадукцыйнасць працы праходчыкаў.

Тут укаранення таксама арыгінальны спосаб трансулявання ўгнаенняў, з поспехам выкарыстоўваецца для аховы глебы і вады ад засалення адходамі вытворчасці расоланепранікальны экран, знаходзяць прымяненне іншыя новаўвядзеныя, прапанаваныя вучонымі.

Беларускія вучоныя выконваюць комплексныя даследаванні для дзесяткаў прадпрыемстваў рэспублікі. Прыкладныя работы займаюць у АН БССР каля 40 працэнтаў усёй праграмы. Эканамічны эффект ад укаранення вынікаў навуковага даследавання ў машынабудаванні, хімічнай, лёгкай, прамысловасці будаўнічых матэрыялаў і ў іншых галінах за два з палавінай гады пяцігодкі перавышае 85 мільёнаў рублёў.

Пяцьдзесят хлопчыкаў і дзяўчынак займаюцца ў школе малекулярнай біялогіяй, створанай пры АДДЗЕЛЕ рэгуляцыі абмену рэчываў АН БССР у Гродна. У секцыях біялогіі, біяхіміі, біяфізікі і эксперыментальнай медыцыны, што не перапыняюць заняткі і ў дні канікул, кожны са школьнікаў знаходзіць захапленне па душы.
НА ЗДЫМКАХ: кіраўнік школы малекулярнай біялогіі, кандыдат біялагічных навук Аляксандр ВАСКАБОЕУ і яго юныя выхаванцы — гродзенскія школьнікі.

Адпачываючых з розных куткоў краіны прымае новы санаторый «Прыдняпроўскі». Размясціўся ён у лесе, на высокай беразе Дняпра, каля горада Рагачова. Побач знаходзяцца мінеральныя крыніцы, якія выкарыстоўваюцца пры лячэнні

сардэчнасасудзістых захворванняў і расстройстваў нервовай сістэмы. Больш як 200 чалавек медыцынскага і абслугоўваючага персаналу клопацца тут аб здароўі і настроі адпачываючых.

Зараз санаторый можа пры-

няць 550 чалавек. У далейшым прадугледжана расшырэнне здраўніцы.

НА ЗДЫМКАХ: санаторый «Прыдняпроўскі»; у лячэбным басейне з мінеральнай вадой.

Фота І. ЮДАША.

ДЗЕ ўзяць СВАБОДНЫЯ РУКІ?

Зараз Мінску патрэбны рабочыя, інжынеры, тэхнікі і служачыя больш як 300 спецыяльнасцей. Газеты са старонкамі аб'яў «патрабуюцца» пацвярджаюць: прапанова яўна адстае ад попыту. Але ці будзе работа ў тых, хто пачне самастойнае жыццё праз 10—15 год? З гэтым пытаннем журналіст Ю. САПАЎКОУ звярнуўся да намесніка старшыні Дзяржплана БССР Міхаіла ЗАВАРОТНАГА.

У пакалення 80-х гадоў сапраўды будуць цяжкасці, але не ў тым, як знайсці працу, а ў тым, як справіцца з яе ўзрастаючым аб'ёмам, адзначае М. Заваротны. Ужо сёння ў нас не хапае рабочых рук. Прычын гэтаму многа. Адна з істотных — дэмаграфічныя вынікі другой сусветнай вайны. У Беларусі, напрыклад, яна забрала 2 200 тысяч жыццяў, і рэспубліка толькі ў 1974 годзе дасягнула даваеннага ўзроўня насельніцтва. У бліжэйшыя 10 год рэха вайны будзе асабліва гучным, таму што нараджальнасць у ваенныя і першыя пасляваенныя гады была вельмі нізкай.

Другая прычына шматлікіх «патрабуюцца» — гэта высокія тэмпы росту аб'ёму нашай грамадскай вытворчасці. Мяркуюць самі: у краіне штогод уступае ў строй каля 400 буйных прадпрыемстваў. Індустрыялізуецца сельская гаспадарка. У гарадах і вёсках адкрываюцца новыя школы, бальніцы, культурныя ўстановы — натуральна, патрэбны абслугоўваючы персанал. Гэтыя ж праблемы стаяць і перад Беларуссю. Тэмпы індустрыяльнага будаўніцтва ў ёй такія, што па свайму эканамічнаму патэнцыялу сённяшняя Беларусь — гэта амаль тры Беларусі 1965 года. Тым не менш інвестыцыі ў народную гаспадарку рэспублікі ўсё павялічваюцца. Дзяржаўны бюджэт аднаго 1977 года склаў каля 5 мільярдаў рублёў.

Такім чынам, праблемы — дзе ўзяць работу пакаленню 80-х гадоў — не будзе. Узнікае іншае пытанне: як ліквідаваць дэфіцыт рабочай сілы? Галоўную стаўку тут мы робім на павышэнне прадукцыйнасці працы. Шмат чаго мы ўжо змаглі дабіцца. Калі на вытворчасць валавога грамадскага прадукту коштам 1 мільён рублёў у 1960 годзе ў Беларусі затрачвалася праца 368 чалавек, то ў 1970—1977, а сёлета — 112 работнікаў. Вобразна кажучы, толькі за мінулыя пяцігодку працаздольнае насельніцтва рэспублікі быццам бы вырасла на 1,5 мільёна чалавек.

Павышэнне тэхнічнага ўзроўня вытворчасці і ў далейшым дазволіць выслабляць «лішняю» рабочую сілу, якая будзе запытаюцца вакансіі на новых заводах і фабрыках. Невыпадкова ў новай Савецкай Канстытуцыі з'явіўся артыкул, які датычыць паліпшэння ўмоў працы, скарачэння, а затым і поўнага выцяснення цяжкой ручной працы на аснове комплекснай механізацыі і аўтаматызацыі ўсіх вытворчых аперацый.

Гэты працэс будзе ісці хутчэй, калі новае паўненне рабочых павысіць сваю тэхнічную эрудыцыю. Тады сама кваліфікацыя рабочага спецыяліста стане гарантыяй далейшага ўдасканалення вытворчасці, а значыць — эканоміі жывой працы.

Вось для чаго мы распрацавалі балансавыя разлікі ўдзелу моладзі 80-х гадоў у вучобе і рабоце. Яны прадугледжваюць, што (у адрозненне ад існуючай пакуль практыкі) вучоснікі дзесятага класа сярэдняй школы не зможа адразу пайсці працаваць (у 1977 годзе гэта пажадалі зрабіць каля 55 тысяч са 120 тысяч учарашніх дзесяцікласнікаў Беларусі). Калі ён вырашыць стаць рабочым, яму прыдзецца атрымаць папярэдне адпаведную прафесійную падрыхтоўку ў адным з прафесійна-тэхнічных вучылішчаў. Цяпер такіх вучылішчаў у рэспубліцы 173, к канцу 1980 года іх будзе 225. У наступныя пяць год колькасць ПТВ павялічыцца яшчэ на 35. У гэтых жа ўстановах зможжа атрымаць спецыяльнасць і выпускнік восьмага класа, але вучыцца яму трэба будзе не адзін год, як дзесяцікласніку, а тры — каб, акрамя прафесіі, атрымаць атэстат аб агульнай сярэдняй адукацыі, без якой рабочы 80-х гадоў нават не ўяўляецца.

У 1990 годзе, такім чынам, паводле нашых разлікаў, амаль 100 тысяч маладых людзей

увальюцца ў вытворчасць першакласнымі рабочымі.

Строга па плане вядзецца і падрыхтоўка інжынерна-тэхнічных кадраў. Кожны чалавек у СССР мае права на любую адукацыю. Але мы навукова прагназуем дадатковую патрэбнасць у спецыялістах з вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыяй на падставе перспектывы развіцця галін народнай гаспадаркі канкрэтнага попыту. Так, ужо сёння мы ведаем, напрыклад, што к 1985 году рэспубліцы трэба будзе мець каля 6 тысяч спецыялістаў (з іх палавіна з вышэйшай адукацыяй) для машынабудавання і прыборабудавання. Каб забяспечыць такі прыток, плануем у бліжэйшы час адкрыць Гомельскі політэхнічны інстытут, бабудоваць вялікі корпус у Беларускай політэхнічным інстытуце ў Мінску, расшырыць факультэты шэрагу спецыяльнасцей у некалькіх вышэйшых навучальных установах. Карацей кажучы, аптимальныя суадносіны паміж попытам і прапановай у сферы занятасці ў Беларусі крыюцца ў планавасці, якая ахоплівае ўсю сістэму «адукацыя — навука — тэхніка — вытворчасць».

Трэба прызнаць, што нягледзячы на тое, хутка будзе паўстагоддзя, як у СССР няма беспрацоўя, ёсць яшчэ людзі, якіх рэцыйнальна было б дадаткова ўцягнуць у грамадскую вытворчасць альбо навучыць працаваць больш кваліфікавана, каб цяперашні аб'ём работы выконвала меншая колькасць работнікаў. Каб вырашыць гэту задачу, у Дзяржплане распрацаван план найбольш мэтазгоднага размяшчэння прадукцыйных сіл на тэрыторыі Беларусі. У дзесятай пяцігодцы, напрыклад, пераважнае развіццё атрымаюць заходнія раёны рэспублікі.

Гістарычна склалася так, што тут да 1945 года не развівалася ніякая прамысловасць акрамя лёгкай і мяса-малочнай, і прывілея Беларускаму захаду ў сэнсе эканамічнай дапамогі з боку ўрада рэспублікі даўно стала традыцыйнай. Аднак ніколі яшчэ не рабіўся такі вялікі індустрыяльны ўхл на гэтую частку Беларусі: 40 працэнтаў усіх новабудоваў пяцігодкі размешчаны ў Брэсцкай і Гродзенскай абласцях. Гэта у асноўным малыя і сярэднія гарады: Баранавічы, Ваўкавыск, Кобрын, Ліда, Лунінец, Мікашэвічы, Слонім, Смаргонь і іншыя. Такім чынам паменшыцца міграцыя насельніцтва ў буйныя цэнтры і расшырыцца магчымасць выбару работы ў малых населеных пунктах і гарадах. Эканамічнае выраўноўванне розных раёнаў рэспублікі прадыхтавана таксама клопамі цяперашняга пакалення аб будучым, яго магчымасцю выбраць сабе справу па душы.

Значныя рэзервы працоўных рэсурсаў тоіць у сабе беларуская вёска. Выслабляць іх дапамагае комплексная механізацыя сельскагаспадарчай вытворчасці. Ужо сёння з вёскі штогод накіроўваецца ў прамысловасць і сферы абслугоўвання 15—20 тысяч чалавек. У будучым гэта лічба застаецца без змен, таму што асушэнне забалочаных зямель Беларусі дае дадатковыя плошчы, на якіх узнікаюць новыя саўгасы. За апошнія 5 год з'явілася 17 такіх гаспадарак. У наступныя пяць год намечана меліярыраваць яшчэ 670 тысяч гектараў балот. Будоваць на новых землях, добраўпарадкаваць іх і збіраць ураджаі дзевяццацца жыхарам сяла.

Углядаючыся ў заўтрашні дзень праз прызму пытання «дзе ўзяць свабодныя рукі?», мы бачым шырокую сетку камбінатаў бытавых паслуг, інтэнсіўнае будаўніцтва дзіцячых садоў, ясляў і іншых дашкольных і школьных устаноў, якія дадуць магчымасць больш поўна выкарыстоўваць жаночую працу. У планы капітальнага будаўніцтва мы сёння ўключаем пытанні, звязаныя з жыллём, транспартам, бытавымі і культурнымі выгодамі. Гэта знізіць у будучым цяжучасць кадраў, якая абмяжоўвае выкарыстанне рабочай сілы.

Па ўсіх гэтых агульных і прыватных праблемах працоўных рэсурсаў будучага Дзяржплан рыхтуе свае рэкамендацыі ўраду рэспублікі. Тым самым нашым дзецям і ўнукам ствараюцца вялікія спрыяльныя ўмовы для выкарыстання іх здольнасцей.

У ГОНАР
СВЯТА
БРАЦКАЙ
КУБЫ

3 ЛІПЕНЯ 1944 года Мінск быў вызвалены войскамі Савецкай Арміі. 16 ліпеня ў горадзе адбыўся стаўшы ўжо гістарычным партызанскі парад.

Проста з таго памятнага парадрупа група партызан накіравалася на ўсходнюю ўскраіну Мінска, у Чырвонае Урочышча. Тут, на базе невялікіх рамонтных майстэрняў, вырашана было стварыць аўтазборачны завод. Прышлі сюды былы камандзір атрада «За Радзіму» І. Бяссмертны, які стаў першым камандантам пасёлка будаўнікоў; партызанская сувязная Валя Лапачко; кулямётчык, кавалер баявых ордэнаў, мірныя подзвігі якога цяпер адзначаны званнем Героя Сацыялістычнай Працы, Д. Барашкін; камандзір партызанскага атрада імя Кутузава І. Дзёмін, цяпер таксама Герой Сацыялістычнай Працы, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР і вось ужо многія гады дырэктар спачатку Мінскага аўтамабільнага, а цяпер — аб'яднання БелаўтаМАЗ.

У тыя дні тут працавала камісія Наркамата сярэдняга машынабудавання СССР пад старшынствам І. Талкунова. У пачатку жніўня камісія паведамляе: «У бліжэйшы час можна стварыць на базе майстэрняў аўтазборачны завод, што даасць магчымасць паскорыць выпуск гатовай прадукцыі і павялічыць вытворчыя магутнасці іншых аўтамабільных прадпрыемстваў».

9 жніўня 1944 года Дзяржаўны Камітэт Абароны прыняў рашэнне аб арганізацыі аўтазборачнага завода.

Цяжкасці не палохалі будаўнікоў. Пачыналі з кіркі і лапаты, капалі катлаваны для будучых цэхаў. Маладыя хлопцы з рамонтна-механічнага цэха самі рабілі лопкі, відэльцы, лыжкі. Але ні бытавыя нязручнасці, ні цяжкая праца — нішто не магло спыніць энтузіязму першапраходцаў. Самі аўтамабільбудульнікі лічылі сваю работу ўкладам у перамогу. Словы «Усё для фронту! Усё для перамогі!» былі ў той час не толькі лозунгам, але і сэнсам жыцця кожнага.

З успамінаў І. ДЗЕМІНА, дырэктара завода, былога камандзіра партызанскага атрада:

«Проста з парадрупа, які адбыўся ў Мінску 16 ліпеня 1944 года ў гонар вызвалення сталіцы, прыйшлі ў Чырвонае Урочышча партызанскія роты. Мы ведалі, што тут будзе пабудаван завод. Сярод амаль паўтары тысячы першых будаўнікоў завода былі і мае баявыя сябры па атраду імя Кутузава брыгады «Смерць фашызму!» — камандзір роты Мікалай Цітоў, кулямётчык Анатоль Баданін і іншыя.

Цяжка перадаць цяпер напружанне тых дзён. Кожны з нас разумее, што азначае слова «трэба».

Трэба — і майстар цэпласілавога цэха М. Чакулаеў, намеснік начальніка гэтага ж цэха М. Скароннік і старшы майстар

Л. Кулініч суткамі корпаліся са старым, здаецца, ні на што не прыгодным дызелем. І запаліліся першым лямпачкай, запрацавалі станкі і помпы. Завод ажыў».

Вось радкі аднаго з загадаў наркома, датаванага 26 верасня 1944 года.

«Дзеля выканання пастановы Дзяржаўнага Камітэта Абароны ад 9 жніўня 1944 года аб арганізацыі аўтазборачнага завода у г. Мінску загадаю: а) пачаць арганізацыю на існуючых плошчах зборку грузавых аўтамабіляў і выраб для іх драўляных платформ; забяспечыць зборку аўтамабіляў у наступныя тэрміны ў колькасці: у лістападзе 1944 года — 100 штук; у снежні 1944 года — 250 штук».

ЗАВОД будавала ўся краіна. У верасні нарком сярэдняга машынабудавання выдаў загад: Горкаўскі аўтазавод павінен перадаць у Чырвонае Урочышча аўтазборачнае абсталяванне, інструменты, прыстасаванні, тэхнічную дакументацыю, унутрзаводскі транспарт. Гаркаўчане накіравалі на Мінскі аўтазборачны вопытных інжынера-тэхнічных работнікаў, кваліфікаваных рабочых. Масква пастаўляла неабходныя для зборкі вузлы, агрэгаты, дэталі.

Дырэктарам новага завода прызначылі Івана Талкунова. Шафёр легендарнага палкаводца часоў грамадзянскай вайны М. Тухачэўскага, член партыі ленынскага прызыву, вопытны аўтамабільбудульнік — ён працаваў дырэктарам навукова-даследчага інстытута. Але пакінуў Маскву з наладжанымі бытавымі ўмовамі, матэрыяльным дабрабытам і прыехаў у Мінск.

І такіх прыкладаў нямала.

З успамінаў П. ТАЧКОВА, сакратара партыйнай арганізацыі завода ў 1944 годзе:

«Нас быў трыццаць адзін чалавек. 15 верасня 1944 года прыйшлі мы, члены і кандыдаты ў члены партыі, на свой першы сход. Гаварылі, вядома, аб пуску завода. Завод спачатку ствараўся як аўтазборачны, трэба было хутчэй даць краіне машыны. Вырашылі: да гадавіны Вялікага Кастрычніка першыя дзсяткі сабраных аўтамабіляў пойдучы на фронт!»

Чым мы былі дужыя? Тым, што нас заўсёды падтрымлівалі людзі, у першую чаргу камсамольцы. Успамінаецца такі выпадак.

Стаяла данджлівая, халодная вясень 1944 года. На чыгуначных пуцях затрымліваліся вагоны з абсталяваннем. Разгрузаць не паспявалі — механізацыі ніякай, і раней чым праз месяц, не будзе. Зрывалася выкананне абавязальстваў. Выйсца адно. Зноў раздзецца шмат разоў гучаўшыя кліч: «Камуністы, наперад!» І камуністы былі наперадзе. А побач з імі — сотні маладых людзей.

Ад разгрузачнай пляцоўкі да вагонаў ікладуцца дзве металічныя шпалы. Па іх апускаюць скрыні вагой ад 2,5 да 7 тон. Адзін вагон, другі, трэці... Праз дзве гадзіны увесь састаў з 17 вагонаў быў разгружан».

СУРОВА і дзейна жыў завод. Адначасова ўзводзілі вытворчыя карпусы і збіралі машыны,

будавалі жыллё і ўстанаўлівалі станкі ў цэхах.

26 жніўня 1945 года была прынята пастанова «Аб аднаўленні і развіцці аўтамабільнай прамысловасці». Гэты дакумент канчаткова вызначыў лёс Чырвонага Урочышча: аўтазборачны завод ператвараўся ў аўтамабільны.

З успамінаў М. ДАНСКОГА, першага камсорга завода:

«На заводзе былі арганізаваны камсамольска-маладзёжныя брыгады, на чале якіх сталі аўтарытэты камсамольцы. 3 ліпеня 1944 года па май 1945 ужо працавалі 58 такіх брыгад, непасрэдна звязаных з выпускам прадукцыі для фронту. Лепшая з іх — брыгада Аляксандра Дзям'яненкі — 10 лютага 1945 года рабіла справаздачу на бюро гаркома ЛКСМБ. Яе дзейнасць была адобрана і рэкамендвана для прыкладу ўсім камсамольскім арганізацыям горада».

ЦК ЛКСМБ аб'явіў будоўлю ўдарнай камсамольскай. З усіх канцоў рэспублікі з'язджаліся маладыя энтузіясты ў Чырвонае Урочышча. І тут на першы план выступіла новая праблема: большасць з прыбыўшых не мелі ніякай спецыяльнасці. Вырашана было стварыць вясэрную школу. Сотні камсамольцаў вывучалі будучыя аўтабудульнічыя прафесіі без адрыву ад вытворчасці.

З успамінаў Е. ВІШНЯВОЙ, былой старшай табельшчыцы механічнага цэха:

«Асабліва важным было стварэнне ліцейнага ўчастка. Без ліцця, без металу аўтамабільны завод існаваць не можа».

Першую пляўку даручылі правесці камсамольцам Аляксандру Тапыркіну і Анатолю Зелеву. Здавалася, што ў ліцейку прыйшоў увесь завод. Вось бліскучы першы струмень расплаўленага металу. Уверх узляцелі дзсяткі шапак!»

БУДАВАУСЯ не толькі завод, але і гарадок аўтазаводцаў.

Уздоўж цяперашняга Партызанскага праспекта тады былі толькі сосны — ні аднаго дома. Уручную капалі катлаваны, клалі сцены. Неяк дайшла чарга да аддзелкі аднаго дома, а цвікоў няма. Што рабіць? Пайшлі на завод і са скрыняў, у якіх прыбывала абсталяванне, нацягалі цвікоў. Прыбілі драціцу і закончылі тынкаваць дом своечасова.

Дні складваліся ў тыдні, месяцы. Усё з нецярпеннем чакалі падзеі, якая дала б заводу поўнае права называцца аўтамабільным. Усё чакалі першых мінскіх аўтамабіляў, за якімі былі бяссонныя ночы і ўдарныя змены, аўралы і нядзельнікі будаўнікоў завода. Ішоў снежань 1947 года.

З успамінаў Г. ПАНАМАРОВА, начальніка ўчастка эксперыментальнага цэха, камсорга цэха ў 1947 годзе:

«Як цяпер бачу: у цэху пяць новенькіх, бліскучых ад свежай фарбы машын. Марка гучыць

яшчэ нязвычайна — МАЗ-205. Заўтра яны зоймуць сваё месца ў калоне дэманстрантаў. Так мы адзначым 30-годдзе Вялікага Кастрычніка. І раптам — нечаканая выпадковасць: не заводзіцца рухавік адной машыны. У цэху ёсць запасны, але хіба можна ўстанавіць яго за адну ноч? Усе тэхнічныя нормы таго часу аднадушна сцвярджалі: «немагчыма».

Усю ноч працавалі камсамольцы, але затое раніцай на дэманстрацыю выйшлі ўсе пяць МАЗаў. Завод уступіў у строй дзюеўчы!»

НА ЗАВОДСКАЙ пляцоўцы паміж рамным цэхам і здатным корпусам ёсць сквер. Яго разбілі камсамольцы да 25-годдзя завода. У цэнтры сквера на пастаненце стаіць машына. На дошцы надпіс: «МАЗ-205 — першы аўтамабіль, створаны калектывам завода. Выпускаўся з 1947 па 1965 год». Калі побач з помнікам спыняецца прыгажун з цяперашняга сямейства МАЗаў, бачыш, як далёка крочыў наперад завод за гэты час. І адчуваеш яшчэ большую павагу да людзей, якія пабудавалі яго.

33 гады для гісторыі — тэрмін невялікі. Але беларускі аўтамабільбудульнікі зрабілі за гэты час сапраўды гіганцкі якасны скачок.

Гэтыя гады былі часам стварэння развітай аўтамабільнай галіны ў рэспубліцы, будаўніцтва новых аўтазаводаў у Жодзіна і Магілёве. Ужо ў 1965 годзе Мінскі аўтазавод асвоіў вытворчасць уніфікаваных высокапрадукцыйных вялікагрузных транспартных аўтамабіляў сямейства МАЗ-500.

25 верасня 1975 года было створана Беларускае аб'яднанне па вытворчасці вялікагрузных аўтамабіляў (БелаўтаМАЗ), у якое ўвайшлі побач з галаўным Мінскім аўтамабільным заводам аўтазаводы ў гарадах Жодзіна і Магілёў, Баранавіцкі і Калінінградскі аўтаагрэгатныя заводы. Асіповіцкі завод аўтамабільных агрэгатаў, Мінскі рэзорны завод, рамонтна-будаўнічае і мантажнае ўпраўленне БелаўтаМАЗрамбудмантаж. Стварэнне такога буйнога вытворчага аб'яднання дазволіла павысіць тэхналагічны ўзровень вытворчасці, ажыццявіць неабходныя меры па спецыялізацыі заводаў аб'яднання і ўстанавіць рацыянальную кааперацыю паміж імі, павялічыць выпуск вялікагрузных аўтамабіляў.

Аб'яднанне БелаўтаМАЗ сёння — адно з буйнейшых у Еўропе па выпуску вялікагрузных аўтамабіляў, аўтапаездаў, пазадарожных аўтамабіляў, цягачоў, аўтаскрэпераў і іншай спецыяльнай аўтамабільнай тэхнікі. Яно выпускае 32 назвы аўтамабіляў грузпадымальнасцю ад 8 да 120 тон, 13 мадэлей прычэпаў і паўпрычэпаў, 69 відаў тавараў народнага спажывання.

М. МІХАЙЛАЎ.

на зямлі бацькоў

ПОМНІЦЬ ДА КАНЦА ДЗЁН...

Дом Шпакоўскіх я знайшоў не адразу. Нават з пажылых жыхароў Кобрына мала хто ведае, дзе знаходзіцца Магдалінскі завулак. Пасля доўгіх розспытаў я апынуўся на ўскраіне горада — наперадзе поле, за ім лес. На вуліцы нікога не было, але непадалёку ў гародзе ўбачыў жанчыну, загаварыў з ёю.

— А вы не да Шпакоўскіх? — спытала яна. — Ці не сваяк вы ім?

Не, не сваяк, але трэба іменна туды — там, маўляў, гоць з-за мяжы. Жанчына ажывілася.

— Дык вы хочаце пабачыць Паўла? А яны як раз сёння праводзяць

яго ў Канаду. Толькі падумаць, сорак год чалавек дома не быў, сорак год! Здаецца, зусім нядаўна прыехаў з жонкай пагасціць, а заўтра ўжо і ад'язджае. З раніцы сёння да іх людзі ідуць. У Шпакоўскіх жа сваякі па ўсёй акрузе. Ой, ды што ж гэта я вас затрымліваю! Вы ідзіце, самі ўсё ўбачыце. Адсюль другі паварот. А дом у іх прыкметны, высокі такі, з чырвонай цэглы.

Гэты дом я пазнаў адразу. І па высокім вільчаку даху, і па песнях і шумнай гамонцы, што даносілася з адчыненых вокнаў. Ды яшчэ ля варот некалькі аўтамабіляў — адразу відаць, што ў доме госці.

На ганку курылі мужчыны. Пытаюся гаспадароў. Адзін з іх гукнуў: — Надзі!

Выйшла пажылая жанчына. Запраціла ў дом. Надзея Піліпаўна, так звалі гаспадыню, папрасіла мяне:

— Вы, калі ласка, многа яго не займайце. Ён апошнія дні дужа засмучоны. Усё перажывае, вельмі не хоча назад ехаць. Гадзінамі сядзіць ля акна і глядзіць на дарогу, на поле. Як зойдзе хто са сваякоў або пачуе па радыё нашы песні — не можа стрымацца і плача.

Мы зайшлі ў прасторны светлы пакой. Пасярэдзіне — багата накрыты стол. На пачэсным месцы сядзяць Па-

вел Іванавіч і Аляксандра Емяльянаўна Шпакоўскія. Мы пазнаёмліся, і перарваная нашым з'яўленнем размова працягвалася.

Нехта пытаецца:

— Помніш, Шура, як вы ад'язджалі?

І Аляксандра Емяльянаўна ўспамінае каторы ўжо раз:

— Павел ад'язджаў адсюль у адной кашулі. Ды і ў мяне, акрамя траіх дзяцей на руках, нічога не было.

У Канадзе таксама давалося няспадзеда, але там была работа. Большасць з нас, што прыехалі з тагачас-

РУССКИЙ УРОК

ДЕТИ ЗЕМЛЯКОВ ИЗ БЕЛЬГИИ И ГОЛЛАНДИИ В БЕЛОРУССИИ

Самодельные артисты, приглашенные в пионерский пагерь «Зеленый бор» с концертом, знали, что здесь отдыхают иностранцы. Увидев в раскрытом окне бельгийских и голландских ребят, они обратились к ним на английском языке. Те в ответ, весело рассмеявшись, крикнули им: «Говорите по-русски!»

К русской речи дети наших соотечественников за рубежом привыкают рано. По-русски говорят мама, бабушка, вспоминая свою Родину, счастливые годы в советской школе, пионерском отряде, тоскую по оставленной не по своей воле земле, рассказывая ее историю. Потом детям показывают буквы, и, взяв в руки «Букварь», они сами произносят первые слова на языке, который им так же дорог, как язык той страны, где они родились и живут.

И всё-таки мало кто из приехавших к нам в этом году ребят мог с самого начала свободно объясняться с водителями, пионерами, воспитателями.

— У нас нет практики, — говорила Тамара Елфимова. — Кроме мамы, говорить, пожалуй, не с кем. Зато каждая поездка в Советский Союз дает очень много.

Тамару поддерживает Александра Бронкхорст:

— Когда мы приехали сюда и нас поселили в палатах вместе с белорусскими девочками, нам было трудно сначала. Спросить, как тебя зовут, сколько тебе лет, и то была целая проблема. Зато теперь нам это совсем не трудно. И все благодаря урокам русского языка. Мне очень жаль, что, когда я приеду в Голландию, у меня не будет больше уроков.

Этот час занятий ребята из Бельгии и Голландии очень полюбили и приходили на него с удовольствием. Последний урок был в последний день их пребывания в лагере. Девочки и мальчики научились считать, задавать простейшие вопросы и отвечать на них, рассказывать о себе и своих друзьях, могли составить целый рассказ о пионерском лагере.

— Дома в лагере большие или маленькие? — спрашивала у детей их переводчица Татьяна Васильевна.

— Дома в лагере большие и красивые, — дружно отвечали они.

— В лагере есть бассейн, стадион, теннисный корт?

И снова ответ: «Да, в лагере есть и стадион, и бассейн, и теннисный корт, и клуб, и столовая».

Изабель Карпантье — французка, живет с родителями в Бельгии. В Белоруссию ее прислала мать, которая работа-

ет в бюро по продаже советских книг.

— Она сказала мне, — рассказывала Изабель, — поезжай, посмотри, как живут люди в Советском Союзе.

Изабель очень нравилось в лагере. Она искренне удивлялась, что дети здесь вместе играют, «разговаривают друг с другом», представляют один дружный коллектив.

— В Бельгии мы все как-то разобщены, — развела в разные стороны сжатые кулачки Изабель, — или разбиты на маленькие группы. Я в восторге от того, что детей здесь все время чему-то учат — петь, танцевать.

— Наверное, потому советские дети так и отличаются от наших, что им все время уделяют внимание взрослые, — соглашается с Изабель Тамара Елфимова. — Я хочу сказать, что бельгийские ребята, которые несколько раз побывали в пионерских лагерях в Советском Союзе, уже чем-то не похожи на своих товарищей. Они, мне кажется, более развиты, что ли.

Знание языка помогало нашим гостям чувствовать себя уверенно на улицах Минска, в магазинах, в театре, лучше узнавать нашу страну, ее людей. Возвратившись домой, им часто приходится отвечать на вопрос: «Ну, как там?»

Это значит, что за рубежом люди хотят знать, как у нас одеваются, что продается в магазинах, каков уровень нашей культуры, вообще, какие мы.

Тамара Елфимова, которая много раз бывала в Советском Союзе, сказала: «Я всегда говорю только правду. А

считаю я, что одеваются здесь не хуже, чем в Бельгии, культура, может быть, даже выше, чем у нас».

Эрику ван дер Хоффу было уютно среди людей, в толпе, когда вокруг кипела жизнь и ему казалось, что он тоже как-то причастен ко всему, чем они живут, что их волнует. У мальчика здесь бабушка и дедушка. И он к ним часто приезжает. На вопрос, что ему в нашей стране нравится больше всего, он ответил:

— Люди! Веселые, гостеприимные, спокойные, доброжелательные. Я почему-то всегда быстро нахожу с ними контакт. Когда к ним обращаешься, они всегда охотно помогают. У нас в Голландии спросить у прохожего, как найти нужную тебе улицу, а он отмахнется, чаще всего скажет, что ему некогда. Здесь человек, к которому я обращаюсь, обязательно остановится, подробно все объяснит, а то и проведет, сказав, что ему с тобой по пути. Люди относятся друг к другу как будто они родственники.

Когда у Кристины Мельник был день рождения, ее торжественно поздравили на линейке, доверили поднимать флаг над лагерем, а старшая пионервожатая Инеса Романовна сказала слова, которые растрогали зарубежных гостей до слез.

— Все мы в пионерском лагере одна большая семья. И в нашей семье сегодня праздник — день рождения Кристины.

Казалось, весь лагерь поздравлял в тот день маленькую белоголовую девочку с ясными живыми глазами. Каждому хотелось ей сказать что-то при-

У памятника Янке Купале в Минске.

ятное, подарить сувенир. Вечером после угощения все долго веселились, пели и танцевали на Кристином празднике.

А Тане Лагуновой очень нравится, что советские люди с большой заботой относятся к своей природе. «Я очень люблю лес, цветы», — говорит она. Дети часто видели на дорогах большие щиты с призывом: «Берегите лес!» Слова эти обращены ко всем, кто любит летом отдохнуть на зеленой полянке, побродить с корзиной, собирая грибы или ягоды, и, устав, выпить студеной воды из прозрачного родника. Человек может наслаждаться всем этим, если приходит в лес как добрый друг.

Таня рассказывала, что и в Бельгии по выходным дням тысячи машин отправляются за город. Ездит и она с родителями. Но лес, куда они приезжают, все меньше и меньше радует ее. «Он как будто мертвец. И с каждым годом все больше, — рассказывает Таня, — Трава вытоптана, много мусора, нет птиц, ушли звери».

Однажды дети договорились идти встречать рассвет и встали раньше солнца. Может быть, именно в это утро, когда брызнули первые солнечные лучи, Таня особенно сильно ощутила очарование леса, заслушалась птичьим хором, радостно засмеялась, увидев проворную белку.

В холле корпуса, где жили ребята, висели стенные газеты. Бельгийцы и голландцы рассказывали в них о тех странах, откуда они приехали. А потом рядом с газетами появились детские рисунки. На них были разные варианты русской матрешки — самого популярного сувенира, без которого, пожалуй, ни один иностранец не покидает нашу страну. Изабель Карпантье, видимо, под влиянием концерта «Хорошек» — белорусского фольклорного кол-

лектива, который они смотрели в филармонии, нарисовала кружащуюся в танце пару, одетую в национальные костюмы.

Таня Лагунова нарисовала земной шар, а на нем — советский корабль, который несет мир всем людям земли. Даже само слово «мир» здесь, на нашей земле, звучало для зарубежных ребят по-иному, стал понятнее его истинный смысл. Только в Белоруссии они впервые услышали и увидели, сколько горя приносит людям война, как она жестока и бесчеловечна. Наши гости побывали в музее Отечественной войны, в Хатыни, у памятников погибшим советским гражданам. Вот что они говорили:

Аво ДЕНИ. У меня дедушка русский. Он живет в Бельгии. Он мне рассказывал, как многие его родственники погибли во время второй мировой войны. Но только здесь я по-настоящему понял, как много советские люди страдали в этой войне. Как много для победы делали мирные жители и вынесли столько же, сколько солдаты на фронте.

Александра БРОНКХОРСТ. Я теперь имею представление о том, что такое война. В Хатыни я испытала страх: разве это мыслимо, чтобы так издевались над людьми?!

Изабель КАРПАНТЬЕ. Нам в школе мало рассказывают о войне. Да и то в основном мы знаем об участии в ней Бельгии. Самые большие трудности, безусловно, выпали на долю советского народа.

Как всегда, покидая пионерский лагерь, дети земляков увозили новые впечатления, новые знания, теплые чувства к стране, свою причастность к которой они ощущают теперь еще больше.

Диана ЧЕРКАСОВА.

На заводе холодильников.

най Польшчы, траплялі на лесараспрацоўкі. Так здарылася і з намі. Валілі лес з раныцы да вечара, а плацілі за гэта мізэр. Амаль усе грошы вылічвалі за харчаванне. А яда якая! Кожны дзень поліўка. Нават не ведаю, як бы мы перанеслі ўсё гэта, калі б не дзядзька. Ён цэлы год падтрымліваў нас. Потым стала крыху лягчэй. Праз некалькі год сабралі грошай і купілі ўчастак пад ферму. Ды якая там ферма, адна назва, уся зямля пад лесам. Зноў давлялося вальць дрэвы і карчаваць, але цяпер ужо для сябе. З часам абжыліся, пабудавалі дом. Так на адным месцы і жывём усё жыццё. Нідзе больш не былі, але часам наведваем фермераў-суседзяў, таксама беларусаў. Я па-англійску так і не навучылася гаварыць.

Госці ўважліва слухаюць. Гэта ўсё сваякі Шпакоўскіх, родныя і дваюродныя браты і сёстры, шматлікія

пляменнікі і пляменніцы. Калі ў 1938 годзе Павел Іванавіч ад'язджаў з родных мясцін, ён пакінуў двух братоў і сястру. За сорак год паспелі вырасці два новыя пакаленні, і многіх сваякоў ён убачыў упершыню толькі месяц назад. Як яны жывуць не ведаў амаль нічога. Таму, што пісаў у рэдкіх пісьмах брат, асабліва не верыў.

— У Канадзе шмат гавораць аб Савецкім Саюзе, — растлумачыў мне Павел Іванавіч, — гавораць і добрае, і дрэннае, дрэннага больш. І я, шчыра кажучы, нават не мог уявіць, якое тут жыццё цяпер. Не верыў ні тым, ні другім.

— Ну, а цяпер?

— Цяпер зусім іншая справа, — адказаў ён. — Хіба ад такога жыцця мы паехалі? Работы не было, з голаду пухлі, вась і ехалі. А цяпер як жыве мой брат? Вы самі бачылі.

Так, бачыў. Бачыў і гэты багаты стол, і прасторны дом, і гараж у двары з новай «Ладай», і вялікую гаспадарку — свіней, птушку, гарод.

— Мы многа ездзілі па сваяках, — працягваў Павел Іванавіч, — усё жыццё добра.

— Паслухайце, што я вам скажу, — уступіла ў размову Аляксандра Емяльянаўна. — Мы з мужам зусім непісьменныя. Усё жыццё працавалі, не навучыліся ні чытаць, ні пісаць. Як сляпыя. Але і мы бачым, якое цяпер тут жыццё, наколькі яно стала лепшым.

За сталом жанчыны пачалі беларускую песню. Павел Іванавіч дрыжачай рукою стаў выпіраць міжволі выступіўшыя слёзы. Памятаючы просьбу гаспадыні, я стаў развітвацца. Гэтым людзям яшчэ аб многім трэба пагута-

рыць. Яшчэ не раз успомняць яны мінулае, яшчэ не адну песню спяюць за гэтым сталом. Будуць яшчэ і слёзы.

Надзея Піліпаўна праводзіла мяне да варот. Я падзякаваў ёй за гасціннасць і выйшаў на вуліцу, думаючы над словамі, сказанымі на развітанне Паўлам Іванавічам:

— Як хацелася б прыехаць яшчэ раз! Але думаю, ужо не атрымаецца. Шмат грошай трэба на дарогу. Ды і гады бяруць сваё. Тое, аднак, што убачыў тут, што вразумеў, буду помніць усё астатняе жыццё, да канца дзён.

Р. ФАМЕНКА.

«Голас Радзімы»

№ 31 [1549], 1978 г.

НАВОШТА ты падняўся? Нельга ж табе яшчэ. Такі слабенкі... Мог бы самлець... з брытвай. Упасці. А тут дзіця...
— Ды не, нічога, як бацьчы, стаю. Спачатку галава кружылася.
— Што цябе падняло?
— Свята ж сёння, Вольга Міхайлаўна.
— Якое свята?
— Як якое? — здзівіўся і неяк дзіўна сумеўся і разгубіўся хлопец, — Вялікага Кастрычніка... — Не мог ён нават падумаць, што нехта з савецкіх людзей мог забыцца на гэтае свята, дзе б ні сустрэў яго: на фронце, у акупацыі, у лагеры палонных. І яго страшэнна ўразіла, калі Вольга абьякава працягнула: «А-а», — і занялася малой — падхапіла на рукі, выцерла ёй прыполам спадніцы носік.

Не ўбачыла Вольга, як ён стаяў гэтую хвіліну, апусціўшы руку з брытвай, бледны, раптоўна знясілены, сапраўды мог упасці, бо кроў ударыла ў галаву, зашумела ў вушах. Не, у яго хапіла сілы па-класці брытву на стол, побач са сподачкам з малосенькім кавалачкам мыла і намыленым пэндзлем. Празрыста-бледныя, упалыя шчокі загарэліся хваравітым агнём — не пунсовым, фіялетавым нейкім.

— Нельга так, Вольга... Нельга!
А яна ўжо забылася, а таму не зразумела адроз: — Што нельга?

Алесь ступіў да яе, падняў руку, быццам хацеў замахануцца на яе, але толькі мякка і ласкава дакрануўся да дзіцяці.

— Нельга забывацца на тое, што нам самае дарагое. На свята наша самае вялікае і... на ўсё, за што ваявалі нашы бацькі... Нельга. За гэта аддалі жыццё... лепшыя людзі рабочага класа... Ленін... Што ў нас тады застанеца? За што будзем ваяваць з фашызмам? З чым пойдзем у бой?.. Што застанеца ёй, калі мы на ўсё забудзем? — паказаў ён на малую, а той здалося, што ён кліча яе да сябе, і яна працягнула ручкі, згодная пайсці ад маці да яго.

Вольга застыла, ашаломленая. Словамі яго. Чула яна падобныя словы, але ніхто і ніколі не гаварыў іх так, як ён, гэты хворы юнак, так гарача, так шчыра. Часцей за ўсё словы такія гаварылі з трыбун, па радыё, а ён гаварыў ёй адной, і яго ажно ліхаманіла, ажно загарэўся ўвесь, і голас дрыжаў да слёз. Пачула яна ў словах і іншае: ён кідаў папрокі ёй — за жыццё яе такое, за гандалю. Яна пачула такі папрок у многа разоў паўтораным «нельга так». Што нельга? А можа, можна? На міг Вольга ўзлавалася: гэта ён так за тое, што яна зрабіла для яго? Ах ты, казюка! Хацелася секануць: «Пайшоў ты, неданосак! Чаму ж цябе твае не ратавалі? Чаму яны драпнулі, народ у бядзе пакінулі?»

Але ён працягваў гаварыць усё так жа гарача. Не, ён не дакараў яе, ён прасіў, маліў зразумець, што так нельга, што нельга сагнуць галаву і чакаць, калі табе на шыю надзенуць хамут, што лепш памерці стоячы, чым жыць на каленях, так сказала Далорэс Ібаруры. Вольга ўспомніла, што чула гэтыя словы, калі яшчэ вучылася ў школе, а фашысты напалі на іспанскі народ. Хоць і іх часта паўтаралі, але тады яны не крапілі яе, а цяпер, пачуўшы з вуснаў чалавека, які ледзь выкараскаўся ад смерці, нежак нязвыкла, па-новаму ўсхвалявалі. Безумоўна, фашысты — нелюдзі, зьяры, жыць пад імі ўвесь час яна таксама не згодна. Каб Светку яе, калі вырасца, павезлі на чужыну нявольніцай, надзелі хамут... О не! Але няхай іх разаб'е наша армія, без арміі ніхто нічога ім не зробіць, так яна думала. Словы Алесевы кранулі яшчэ і таму, што гарачнасць давала яе да знямогі, і ён пахіснуўся, напэўна, паваліўся б, каб яна не падхапіла.

Трымаючы адной рукой дзіця і абняўшы яго другой, павяла ў бакоўку.

— Ох, горачка маё! Казала ж, што не трэба падумацца было. Бачыш, зноў распаліла. Колькі там таго цела, няма чаго і паліць.

Алесь паслухмяна лёг на ложка, паглядзеў на яе ўжо іншымі вачамі — вінаватымі, папрасіў:

— Прабачце, — зноў на «вы».

Вольга прывыкла да яго прабачэнняў, але, бадай, ніводнае не збытанжыла яе так, як гэтае. Не ведаючы, што адказаць, яна спытала жартаўліва:

— Пагаліўся хоць?
Алесь стомлена плюснуў вейкамі.

— А я думала, што ты яшчэ не голішыся. Таму не прапанавала брытвы. Здавалася, нічога ж не расце. Так — рудзенькі пух. А пагаліўся — і праўда папрыгажэў. Хоць жані цябе...

Але вочы ў яго патухлі. Не да жартаў яму было. Вольга кожны раз палохалася, калі пасля ўзбуджанасці, ліхаманкавага бляску вочы ў яго вась так патухалі, як у нежывога.

Вольга разула чаравікі — ён не супраціўляўся.

— Штаны памагчы зняць?
— Не... не... Што вы!.. Я сам.

Вольга помніла, як страшэнна ён засаромеўся, калі апрытомнеў і зразумеў, што колькі дзён яна даглядала яго, як даглядае санітарка ў бальніцы цяжкага хворага. Такая юнацкая цнатлівасць кранала Вольгу, яна паблажліва дазволіла, як малому:

— Добра, паляжы так. Адпачні. Я накрыю цябе коўдрай. Не так цёпла ў нас, каб ляжаць у адной сарочцы... пасля такога запалення... Я табе Адасеў святэр дам, раз ты ўжо паднімаешся.

Тая акалічнасць, што хлопец гэты ў першы ж дзень на волі моцна захварэў

расказвала, у якім стане хлопец і як Вольга лечыць яго.

Сорамна было Вользе думаць пра гэта, але сапраўды атрымлівалася так, што хвароба Алесева памагала ёй, таму, пэўна, нараджалася дзіўная прыхільнасць да яго і своеасабліва ўдзячнасць. Усё так добра складвалася, быццам ён прыносіў шчасце. Друцьку яна сказала пра пляменніка проста так — ад нечаканасці з'яўлення паліцай, бадай ад страху, пабаялася прызнацца, што ўзяла хлопца з лагера. Расказала пра гэта Лене, а тая праз два дні прынесла даведачку на імя Аляксандра Ляновіча са Случчыны, што ён нібыта ляжаў у бальніцы з вельмі незразумелай хваробай, па-лацінску напісанай. Цяпер Вользе належала тлу-

кі выкараскаўся ад смерці, першай патрэбай сталі кнігі.

Кніг у Вольгі не было, адно евангелле матчына засталася, але гэтую кнігу яна прапанаваць не магла, бо адчувала — пакрыўдзіцца хлопец, камсамалец жа, безумоўна. Былі ў доме падручнікі, часопісы — яна спаліла іх у грубцы, каб далей ад граху, а то, чаго добрага, яшчэ пацягнуць немцы, хаваць не стала, хапала больш каштоўных рэчаў, якія прышлося закопаць у цёмныя ночы на гародзе ці хаваць у паграбах.

Між іншым, Алесь нічога не сказаў, але — па вачах убачыла — здзівіўся, што ў доме няма ніводнай кнігі. Вольгу нават трохі пакрыўдзіла гэтае здзіўленне: падумаеш, шчасце — кнігі!

— Якія табе кнігі трэба? — спытала яна.

— Добра было б паэзію. Класіку. Пушкіна, Лермантава. За класіку не бойся, яны не прычэпацца.

Пра жаданне яго Вольга сказала Лене. І зноў яе зачэпіла за жывое, што Лена гэта нічоў не здзівіла, быццам яна ведала наперад, што іншай патрэбы ў хлопца не магло ўзнікнуць.

Праз дзень ці два Лена прынесла кнігу — тоўсты томік у самаробнай, з жоўтага кардону, вокладцы, на ёй хімічным алоўкам было напісана: «Аляксандр Блок».

Вольга не чула раней пра такога пісьменніка.

— Немец, ці што? — спытала яна ў Лены.

— Ды не, наш рускі. Але сімваліст, — адказала Бароўская.

Вольга прыгадала, што, здаецца, у восьмым класе настаўнік літаратуры, сам паэт, нешта расказваў ім пра нейкіх сімвалістаў, але прайшло так многа часу і так многа падзей у жыцці, што яна ўсё забылася, для яе гэта пустыя гукі — сімвалісты, рэалісты.

Алесь спаў, калі Лена прыходзіла. Вольга пасля, увечары, з некаторай нават урачыстасцю, як падарунак імянінкі, паднесла яму кнігу.

Вокладка, магчыма, яго трохі збянтэжыла. Але разгарнуў кнігу і — як бы сустрэўся з даўнім добрым сябрам, ажно зазэў увесь.

— Блок! Божа мой! Блок. Дарэвалюцыйнае выданне. Дзякуй вам.

Вользе была прыемная такая яго радасць, і яна не сказала, што кнігу прынесла Лена Бароўская, няхай, маўляў, думае, што не хто іншы, сама яна выбрала якраз жа тое, што яму падабаецца, што і яна не якая-небудзь непісьменная гандлярка, а знаўца кніг.

А пасля ён здзівіў яшчэ больш.

Дні тры назад, калі моцна ўжо захаладала, прыбегла яна, акалелая, з рынку, каб накарміць дачку і яго — Марылю цяпер не запрашала, каб лішняе не плаціць: хоць і ляжаў Алесь яшчэ, але ўжо мог заставацца за няньку, гуляў з малой, сама Светка ўзрадала на ложка, і ў яго хапала сілы пераадзець ёй сухія штонкі.

У той дзень Вольга прадавала буракі, рэшту, што не паспела прадаць, даручыла суседцы: была ў гандлярск, як у кожным цэху, свая салідарнасць і ўзаемавыручка. Але ўсё адно прыходзілася спяшацца — на рынку засталіся кашы, мяшкі, іх трэба забраць, лістападаўскі дзень кароткі, скоро паліцыя пачне ўсіх разганяць, а суседка па рынку жыве на другой вуліцы, далёка.

Алесь еў сам, седзячы на ложку, пад спіну яму Вольга падсунула падушкі, каб лягчэй сядзець было.

Вольга ўпадбег накарміла дачку і падсвінка, якога хавала ў хлечуку за шуркамі наколаных дроў і за якога вельмі баялася: калі немцы не абрабуюць (з-за свінча яна ўлешчвала і немцаў, і паліцаў), то могуць украсці: галодных у горадзе процьма.

Заглянула ў бацькоўскую спальню, каб забраць талерку, і ўбачыла: забыўшыся на ежу, Алесь чытаў. Упкінула:

— А ты ўжо чытаеш?
Паглядзеў на яе вільготнымі вачамі і раптам папрасіў:

— Пасядзі са мной хвілінку. Я пачытаю табе вершы. Паслухай, якая гэта прыгажосць.

— Не да вершаў мне, — адмахнулася яна.

— Нельга ж жыць... — хацеў ён сказаць, Вольга здагадалася што, але не сказаў, паправіўся: — Нельга ж увесь час на нагах... Я не ведаю, калі ты адпачываеш. Ты нават ясі стоячы.

Такая нечаканая яго просьба і клопат пра яе і тое, што ён упершыню звяртаўся так проста — на «ты», як да Лены звяртаўся адрозу, неяк нязвыкла, трывожна і радасна ўсхвалявалі Вольгу. Яна паслухмяна села на ложка каля яго ног, па-сялянску пакаўшы свае загрубелыя ад працы, чырвоныя ад холаду рукі на калені.

УРЫВАК З АПОВЕСЦІ

Беларускі пісьменнік Іван Шамякін вылучаны на атрыманне Дзяржаўнай прэміі СССР. Грамадскасць, прэса абмяркоўваюць цяпер яго аповесці «Гандлярка і паэт» і «Шлюбная ноч», што ўвайшлі ў новую кнігу. Гаворка ідзе і больш шырокая — пра Шамякіна-празаіка.

Вось некаторыя вытрымкі з рэцэнзіі «Покліч сумлення», змешчанай у «Правде».

«Шамякін — адзін з тых пісьменнікаў, для якіх агульны боль, гора, барацьба і радасць перамогі былі асабістым болям, барацьбой і радасцю».

«У сваіх аповесцях пісьменнік раскрывае тыя самыя «крытычныя моманты», у якіх герой — звычайны, часам пасрэдны чалавек — узнікае да высокага подзвіга».

«Кожную работу І. Шамякіна вызначае дакладнасць псіхалагічнага малюнку, а ў гэтай аповесці яна дасягае той дасканаласці, якая ўласціва толькі майстру».

Апошнія словы датычацца аповесці «Гандлярка і паэт», урывак з якой мы прапануем сёння чытачам. Яна расказвае пра лёс камароўскай гандляркі Вольгі Ляновіч, Ляновічыхі, якая ў душэўным парыве выкупіла з фашысцкага лагера ваеннапалоннага Алеся Гапановіча. Паступова, пад уплывам юнака, у душы маладой жанчыны наступае прасвятленне, яна па-новаму пачынае ўспрымаць свет, навакольных людзей, далучаецца да мінскіх падпольшчыкаў...

«Вольга гіне, падрываючы гранатай і сябе, і прыгаворанага падпольшчыкамі да пакарання смерцю гітлераўскага прыхвасня — Друцьку. Гіне, зрабіўшы тое, што павінен быў зрабіць яе каханы — паэт і рамантык Алесь. І ў гэтым кароткім руху яе рукі, якая кідае гранату, быццам бы вырвалася вонкі тое лепшае, светлае, што ўсё-такі было і працнулася ў ёй».

(безумоўна, быў і раней хворы, толькі трымаўся ў лагеры з апошніх сіл, бо там зваліцца — смерць), памагла пэўным чынам і Вользе, і яму: як кажуць, не было б добра, ды бяды памагла. Такое хворае хлапцо (пад коўдрай — падлетак з выгляду), да якога дні чатыры не вярталася прытомнасць, непрыкметна і амаль натуральна прыжылося ў яе. Паліцай, што заглянуў у тыя дні на «калым» — па шклянку самагонкі, магчыма, убачыў каля яго ложка смерць, што сапраўды неадлучна дзяжурыла там, таму не стаў нават распытваць, задаволіўся кароткім тлумачэннем: «Пляменнік прыехаў з вёскі і захварэў. Баюся, як бы не тыфус». Тыфус прымусяў Друцьку хутчэй пакінуць дом і не заляцацца да яе.

Суседзі, праўда, употай шпталіся, што Ляновічыха падабрала чырвонаармейца, які паміраў ужо, таму немцы выкінулі яго з лагера — бяры, хто хоча (людзі яшчэ верылі хоць у малосенькую чалавечнасць немцаў) — і цяпер выходжае смярцельна хворага чалавека, як уласнае дзіця.

Адны не адрозу верылі гэтаму, другія здзівіліся, трэція — ухвалілі, гаварылі, што яны даўно прыкмячалі, што Вольга не ў маці пайшла па душэўныя якасці сваіх — у бацьку, а стары гарбар Ляновіч прахыў сваё жыццё сумленна, камерцый і ашуканствам не займаўся і заўсёды стараўся памагчы людзям. Ва ўсякім разе, Вользін учынак быў ёй на карысць, ён у пэўным сэнсе рэабілітаваў яе ў вачах тых, хто цішком кідаў ёй услед, калі яна ішла, нагнужаная вузламі, на рынак: «Гандлярка! Нямецкая шлюха!».

Праўда, каб яна прывяла ў дом здаровага мужчыну, то яшчэ невядома, што магло б сказаць і падумаць, хутчэй за ўсё наўрад ці паверылі б, што ратавала яна палоннага з патрыятычных меркаванняў. А так паверылі, бо цётка Марыля

мачыць, што гэта сапраўды яе пляменнік, што лячыўся ён у цывільнай бальніцы, але з надыходам марозаў там усталяваўся такі холад, што хлопец у дадатак да сваёй хваробы схпіў крупознае запаленне лёгкіх. Такі дыягназ паставіў доктар, якога Лена прыводзіла: запаленне і моцнае знясіленне, дыстрафія.

Друцька спытаў на рынку:

— Як твой пляменнік? Ачуняў?

— Не ачуняў, але, дзякуй богу, не тыф, запаленне.

Паліцай, ажно трое, у той жа дзень прыплыліся па пачастунак. Паглядзелі на Алеся, які ўжо апрытомнеў, але ад слабасці ледзьве слова мог вымавіць, падбадзёрылі:

— Нічога, будзеш жывы. Ачуньвай. У паліцыю возьмем. Людзі нам трэба.

Вольга ад радасці пачаставала іх шчодро. Падвыпілі, але з лапамі не лезлі: сорамна ўсё ж ім, паразітам, пры хворым чалавеку нахабнічаць, цёткі Марылі не саромеліся, а хворага пасаромеліся. І гэта таксама падабалася Вользе і дадало яшчэ крупінку нечага добрага да хворага — павагі, сімпатыі.

Здзівіла яго гарачнасць у размове аб свяце і крыўда, што яна забылася на такое свята, самае вялікае, самае дарагое — для яго. Здзівіла і ўсхвалявала.

Праўда, здзіўляе ён не ўпершыню. Дзён колькі назад, калі трохі акрыў, ва ўсякім разе, вочы зрабіліся нармальнымі, не з таго свету глядзелі на яе, Вольга спытала ў яго, між іншым, так пытаюць ва ўсіх хворых, калі заўважаюць, што яны ачуньваюць:

— Можа, табе яшчэ што трэба? Кажы, не саромейся, Саша.

Хворы на момант задумаўся.

— Кнігі. Ёсць у цябе кнігі?

— Кнігі?

Вельмі яна здзівілася. Не паверыла нават адрозу, каб у чалавека, што толь-

АНСАМБЛЬ «НЁМАН»: ДЗЕНЬ СЁННЯШНІ

Вось ужо больш за дваццаць гадоў існуе ў Гродна народны ансамбль песні і танца «Нёман». Год ад году удасканалваецца мастэрства выканаўцаў, растуць творчыя магчымасці.

Аб сённяшнім дні народнага ансамбля «Нёман» наш карэспандэнт гутарыць з яго кіраўніком, заслужаным дзеячам культуры БССР Адамам ЧОПЧЫЦАМ.

— Раскажыце, калі ласка, якія змены адбыліся ў калектыве за апошні час?

— «Амаладзіліся» жаночая група хору і балет. Засталіся тут толькі чатыры ветэраны, а астатнія ўдзельніцы — маладыя дзючаты, якія прыйшлі ў ансамбль з прадпрыемстваў горада — завода «Электрапрыбор», карданых валаў, «Хімвалакно» і іншых. Вядома, працаваць з імі зараз нялёгка, але спадзяемся, што з часам з іх выйдзе добрыя артысты. Шмат моладзі ў нас і ў харэвой групе. Гэта навучэнцы музычных устаноў, маладыя педагогі, выхавальнікі дзіцячых садоў, прадаўцы.

— Якія традыцыі, прынцыпы вы прытрымліваецеся?

— Наш асноўны прынцып — заўсёды ўмець паказаць сваё, прыёманскае, аблічча. Быць выразнікам думак і спадзяванняў мінулага і сучаснага беларускага народа. У нашай праграме ёсць творы рознай тэматычнай накіраванасці. Мы імкнёмся больш выступаць у рэспубліцы, ведаем, што ансамбль чакаюць у раёнах, на прадпрыемствах. Аказваем дапамогу і творчым калектывам. Пад нашым непасрэдным удзеяннем, напрыклад, вырас ансамбль песні і танца калгаса «Прагрэс» Гродзенскага раёна, якому нядаўна было прысвоена званне народнага.

— Вядома ж, асноўнай дзейнасцю ансамбля з'яўляецца прапаганда беларускіх твораў...

— Так, мы пастаянна вывучаем багаты прыёманскі фальклор, прыцягваем да супрацоўніцтва маладых аўтараў. У касцюмах, у рэпертуары — ва ўсім адзначаецца любові да роднай Беларусі, замілаванасць ёю. Для ансамбля шмат пішуць нашы вядомыя кампазітары Шыдлоўскі, Войцік, Семяняка, Петрашкевіч, Іваноў. За час існавання «Нёмана» мы паказалі больш за дзвесце розных нумароў. Такія буйныя вакальна-харэаграфічныя кампазіцыі, як «Вясёлыя круцёлкі», «Сонца яснае ўзышло» па матывах песень Шыдлоўскага, «Залатыя каласы» Петрашкевіча, а таксама «Мяцеліца» і іншыя, карыстаюцца вялікай папулярнасцю ў глядача.

— У сацыялістычных абавязальствах гарадскога Дома культуры запісана: ансамбль «Нёман» падрыхтаваць новую праграму да 850-годдзя горада Гродна...

— Усе мы рыхтуемся да свята нашага любімага горада. Мне даручана кіраваць вялікім урачыстым канцэртам, які адбудзецца 15-га верасня. Да нас прыедуць госці — палякі, літоўцы, а таксама дэлегацыя з Францыі. Пачнём наша выступленне «Вальсам сяброўства» Шыдлоўскага. Новыя танцавальныя нумары рыхтуе з нёманцамі наш нязменны балетмайстар Ларыса Ляшэнка. У святочным канцэрте будуць удзельнічаць танцавальныя калектывы «Раніца», «Вянок», а таксама мастацкія групы культуры і музычылішчаў, аўтакамбіната № 2, хімкамбіната, школ, іншых устаноў. У фінале прагучыць новая вакальна-харэаграфічная кампазіцыя Віктара Войціка «Наваселле».

— Вы кіруеце ансамблем амаль з самага пачатку яго існавання. Што вы можаце сказаць пра лёс сваіх артыстаў?

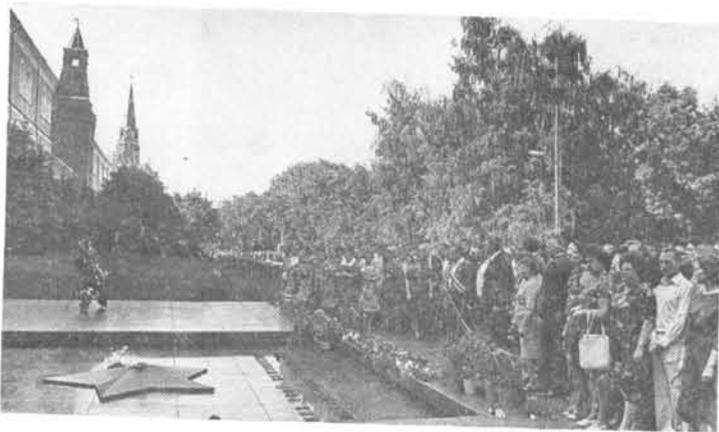
— Вельмі прыемна, што многія з іх пайшлі з самадзейнасці ў вялікае мастацтва. У нас пачыналі свой творчы шлях вядомыя зараз беларускія кампазітары Войцік, Захлеўны, Віктар Войцік, напрыклад, чатыры гады іграў у нашым аркестры. І вось цяпер яны пішуць для нас творы. Гэта вельмі радуе. А многія так і не змаглі расставіцца з «Нёманам». Напрыклад, Эдуард Арцюцін. Прышоў да нас дзевяцікласнікам, потым скончыў вучылішча, кансерваторыю і зараз працуе ў ансамблі. Ганна Стрыха раней спявала і танцавала ў нас, потым атрымала вышэйшую музычную адукацыю і стала хормайстрам «Нёмана». Андрэй Блажыеўскі, былы кухар, працаваў у нас, скончыў музычылішча, цяпер дырэктар палаца «Юнацтва».

Касцюком ансамбля паранейшаму з'яўляюцца яго ветэраны. Нядаўна споўнілася 70 год нашаму салісту Васілю Швядову, адначалі яго юбілей усім ансамблем. А вось Аляксей Мярцалаў — настаўнік, цяпер пенсіянер.

З задавальненнем скажу і пра маіх добрых памочнікаў — кіраўнікоў груп ансамбля Ларысу Ляшэнка, Міхаіла Жаланкова, Ганну Стрыху, Міхаіла Бяньку. Усе мы робім адну справу і хочам дарыць людзям сапраўднае мастацтва.

Інтэрв'ю вёў
Аляксандр ЯНДОУСКІ.

прэм'еры, выстаўкі, сустрэчы

МІНІАЦЮРНЫЯ ВЫДАННІ

У зале мінскай бібліятэкі імя Я. Купалы адкрыта выстаўка «Мініацюрныя выданні СССР і замежных краін», арганізаваная са збораў бібліяфілаў.

Сапраўдным шэдэўрам сярод айчынных мініацюр з'яўляецца кніга «Байкі» І. Крылова, надрукаваная ў Санкт-Пецярбургу ў 1855 годзе. Для яе набору быў спецыяльна адліты найдрабнейшы шрыфт з серабра-дыямант.

Першая савецкая мініацюрная кніга — Канстытуцыя РСФСР — была выдадзена ў 1921 годзе тыражом у тысячы экзэмпляраў, з іх удалося адшукаць цяпер толькі шэсць.

Памяці У. І. Леніна прысвечана мініацюрнае выданне

У мінскім Палацы культуры і спорту чыгуначнікаў паказваецца эксцэнтрычнае цыркавое прадстаўленне пад кіраўніцтвам і пры ўдзеле лаўрэата міжнародных конкурсаў, уладальніка залатой «Маскі Грока» [прыза, названага імем вядомага швейцарскага клоуна], заслужанага артыста РСФСР Андрэя Нікалаева.

Мінчане і госці сталіцы з вялікай цікавасцю прымаюць праграму артыстаў Маскоўскага цырка — гімнастаў, акрабатаў, эксцэнтрыкаў, велафігурыстаў... А сам А. Нікалаеў — клоун Андрэа — жангліруе і спявае, ён цудоўны акрабат-эксцэнтрык, канатаходзец і дрэсіроўшчык.

НА ЗДЫМКУ: клоун Андрэй НІКАЛАЕЎ — дрэсіроўшчык.

«Тры вершы аб Леніне», набранае майстрам Талінскай друкарні Ота Эландзі.

ПРЫСВЕЧАНАЕ Я. КУПАЛУ

Штогод працоўныя Маладзечаншчыны праводзяць у Вязынцы, на радзіме свайго земляка, народнага песняра рэспублікі Янкі Купалы, свята працы, песні і паэзіі. Вось і на гэты раз з усіх гаспадарак раёна з'ехаліся ў Вязынку лепшыя хлебавыя — пераможцы сацыялістычнага спаборніцтва.

Цёпла сустрэлі прысутныя выступленні паэтаў Вячаслава Чымылы, Анатоля Грачанікава, Алеся Бажко, Раісы Баравіковай, якія прачыталі свае вершы пра Купалу, пра нашу сучаснасць.

Словы ўдзячнасці землякам Купалы за іх добрую памяць і пашану да паэта выказала пляменніца песняра Я. Раманойска.

КАРАЛЕВА РУСКАЙ ПЕСНІ

Гастрольную паездку па Магілёўскай вобласці робіць народная артыстка СССР, лаўрэат Ленінскай прэміі Людміла Зыкіна. Яе маршрут праходзіць праз Магілёў, Горкі, Быхаў, іншыя гарады.

Гастролі Горкаўскага акадэмічнага тэатра драмы імя М. Горкага з поспехам праходзілі ў Мінску. Госці прывезлі цікавы рэпертуар — рускую і замежную класіку, п'есы сучасных савецкіх і замежных аўтараў. «Героём дня» стаў артыст А. Брухацкі — выканайца ролі Сірано ў спектаклі па п'есе Э. Растана. На яго долю выпала найбольш усхваляваных водгукў у беларускай прэсе.

НА ЗДЫМКУ: сцэна са спектакля «Сірано дэ Бержэрак».

Беларускі акадэмічны тэатр оперы і балета паказваў сёлета свае пастаноўкі на сцэне Вялікага тэатра ў Маскве. Гэты сур'ёзны экзамен вытрыманы паспяхова. Глядачы і крытыка цёпла прынялі оперы і балеты, прывезеныя мінчанамі ў сталіцу Краіны Саветаў.

НА ЗДЫМКУ: беларускія артысты ў адзін з першых дзён свайго знаходжання ў Маскве наведвалі Красную плошчу, усклалі кветкі да магілы Невядомага салдата.

«КРЫЖАЧОК» У ВІЛЬНЮСЕ

У свяце студэнцкай песні «Гайдэмаус», якое праходзіла ў Вільнюсе, удзельнічалі артысты-аматары з Расійскай Федэрацыі, Латвіі, Эстоніі і іншых рэспублік. Беларускае самадзейнае мастацтва на ім прадстаўляў народны ансамбль татараў «Крыжачок» БДУ імя У. І. Леніна.

ВЫДАДЗЕНА ІНДЫЙСКІМІ СЯБРАМІ

«Лясная песня» — так называецца зборнік аповядаў і беларускіх пісьменнікаў, які выдадзены ў індыйскім штаце Карнатак. У яго ўвайшлі творы П. Пестрака, Я. Скрыгана, У. Караткевіча, А. Васілевіч, М. Стральцова, К. Чорнага, І. Навуменкі, А. Кулакоўскага, В. Быкава.

«ЛЁГКІ ХЛЕБ»

Беларуская народная казка «Лёгкі хлеб» у малюнічым афармленні мастака А. Часкова выйшла ў серыі «Мае першыя кніжкі», якую для дзяцей дашкольнага ўзросту выпускае ўсесаюзнае выдавецтва «Детская литература».

На рускую мову яе пераклала А. Блажыніна. Тыраж кніжкі — 2 мільёны экзэмпляраў.

НАМ ЗАСТАЛОСЯ Ў СПАДЧЫНУ

Выдавецтва «Мастацкая літаратура» закончыла выпуск у свет збору твораў народнага паэта Беларусі Якуба Коласа ў 14-ці тамах. Збор з'яўляецца найбольш поўным і ў навуковых адносінах найбольш дасканалым за ўсе папярэднія выданні спадчыны паэта. У яго ўключаны як шырока вядомыя творы, так і тыя, што не перавадаваліся або знойдзены ў архіве пісьменніка ці набыты музеем Якуба Коласа ў апошнія гады ад прыватных асоб, з якімі сустракаўся і перапісваўся народны паэт.

«Збор твораў Якуба Коласа» — піша ва ўступным артыкуле донтар філалагічных навук Ю. Пшырню, — дае ўяўленне аб шматграннасці таленту пісьменніка — аўтара лірычных вершаў, гумарыстычных замалёвак і манументальных пазэм, невялікіх аповядаў і шырокіх эпічных палотнаў у прозе, драматычных твораў і навуковых прац па педагогіцы, палымных і публіцыстычных і крытычных артыкулах і вялікай эпістальнай спадчыны, у якой раскрытаеца высакародства яго чалавечай душы, класіфікацыя настаўніцкай літаратурнай моладзі, мудрасць і пранікнёнасць грамадскага і дзяржаўнага дзеяча».

Раннія вершы, аповесць «Наша сяло, людзі і што робіцца ў сяле», аповяданні са зборніка «Другое чытанне для дзяцей беларусаў» друкуюцца з захаваннем асаблівасцей мовы аўтара таго часу.

У другім том уключана звыш сямідзясці вершаў розных гадоў, якія не ўвайшлі ў папярэднія зборы твораў. Большасць з іх была апублікавана ў перыядычным друку пасля смерці паэта, некаторыя былі выяўлены ў яго асабістым архіве. У шостым томе поўнасцю даецца першая рэдакцыя пазэм Якуба Коласа «Сымон-музыка», таксама з захаваннем асаблівасцей мовы аўтара.

Прыцягвае ўвагу дванаццаты том. Тут надрукаваны дарэвалюцыйныя допісы паэта ў газету «Наша ніва», а таксама падручнік для настаўнікаў «Методыка роднай мовы». Гэта кніга з'яўляецца не толькі першай, але пакуль што і адзінай публікацыяй, яна стала бібліяграфічнай рэдакцыяй.

Трынаццаты і чатырнаццаты тамы склалі пісьмы Якуба Коласа і яго дзённікі. Упершыню ў такім аб'ёме сабрана эпістальная спадчына беларускага песняра. Змешчана вялікая колькасць пісем, якія не друкаваліся раней. У іх ёсць новыя фанты аб жыцці, творчай і грамадскай дзейнасці пісьменніка. Даюцца даведкі пра асоб, якія ўпамінаюцца ў пісьмах.

У тамах змешчана вялікая колькасць цікавых і разнастайных ілюстрацый.

Новы збор твораў Якуба Коласа — наштоўнае выданне спадчыны вядомага беларускага пісьменніка і грамадскага дзеяча.

М. ЖЫГОЦКІ.

Чайны сервіз з алімпійскай сімволікай, які вы бачыце на здымку Я. КАЗЮЛІ, падрыхтаваны да выпуску на Мінскім фарфаравым заводзе. Вырабы беларускіх майстроў вызначае добры густ і мастэрства выканання. Гэта прызналі і наведвальнікі выстаўкі ў Фінляндыі, дзе сёлета экспанаваліся вырабы Мінскага завода.

СТАБІЛЬНАСЦЬ

У Гамбургу (ФРГ) на чэмпіянэ свету па фехтаванні паспяхова выступіў мінчанін, заслужаны майстар спорту Аляксандр Раманькоў.

Наш «мушкетёр» заваяваў сярэбраную ўзнагароду, уступіўшы толькі французу Д. Фламану.

Жаночая зборная рапірыстак, у складзе якой выступала мінчанка А. Бялова, заваявала залатыя медалі.

СПАБОРНИЧАЮЦЬ ВОДНАЛЫЖНІКІ

На вадасховішчы Пціч ля Мінска адбылася міжнародная сустрэча водналыжнікаў Польшчы, Чэхаславакіі і Беларусі з удзелам многіх вядомых спартсменаў СССР.

Сярод пераможцаў — мінчане Потэс і Кадзілінскі.

ЧЭМПІЁНЫ СПАРТАКІЯДЫ

У мінскім ДOME фізкультуры «Працоўныя рэзервы» закончыліся спаборніцтвы VII летняй Спартакіяды БССР па спартыўнай гімнастыцы.

Чэмпіёнамі спартакіяды сталі гамяльчане Алена Палаява і Віктар Левянкоў.

З НЕБА... НА П'ЕДЭСТАЛ

У пасці відах праграмы перамаглі саветскія спартсмены на спаборніцтвах парашуцтаў сацыялістычных краін, якія праходзілі ў Мішкольцы (Венгрыя).

У парашутным шматбор'і вызначыўся мінчанін, заслужаны майстар спорту Уладзімір Гуры. Ён жа стаў пераможцам у скачках на дакладнасць прыязнення, апусціўшыся дакладна ў круг.

Гумар

Два паляўнічыя былі ў гасцях. Адзін і кажа другому:

— Калі буду раскаваць якую-небудзь паляўнічую гісторыю ды буду дужа маніць, дык ты мяне тады тузай у бок.

Падвыпілі паляўнічыя.

ПЕРШЫ. Ну і хвост быў... Добрых паўметра... Другі яго тузай у бок.

ПЕРШЫ. Ну мо і не паўметра, а сантыметраў трыццаць... Другі яго тузай у бок.

ПЕРШЫ (абурана). Ты што ўсё таўчэш? Мо хочаш сказаць, што ліс без хвоста быў?

ДЗЯК. Што гэта ты, ой-ча, гарэлку п'еш? Яна ж во-раг чалавека.

ПОП. Гарэлку я п'ю, бо ў Евангеллі сказана: «Палюбі ворага свайго».

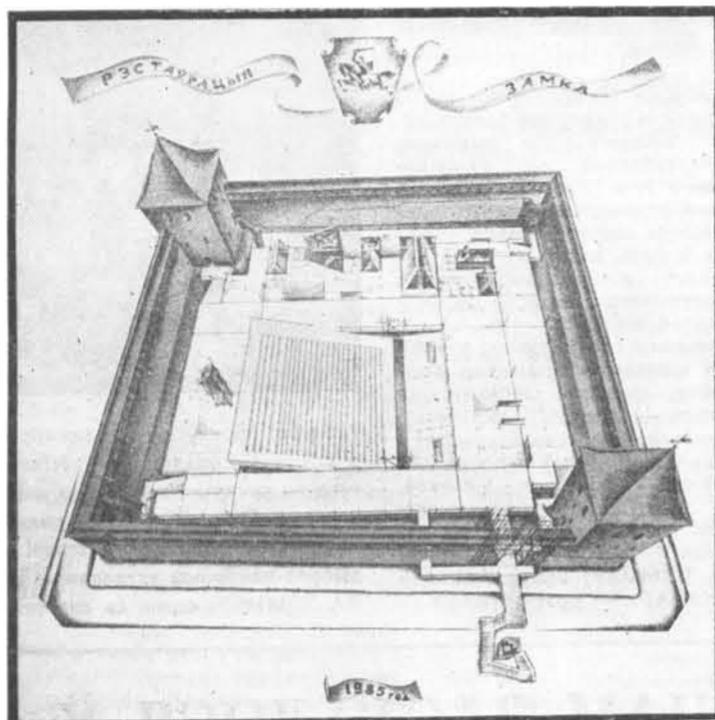

РЭСТАЎРАТАРЫ

Рэстаўратары — мастакі і архітэктары, гісторыкі і археолагі, скульптары і хімікі — аб'яднаны адной высакароднай мэтай: адраджаць для людзей страчаныя ў віхуры часу каштоўнасці. Гэта іх нялёгка праца дазваляе нам сёння дакранацца да каштоўных рэліквій нашай гісторыі і культуры, адчуць біццё пульсу далёкіх эпох, яшчэ раз усвядоміць веліч свайго народа. Дзякуючы іх клопатам узняўся з руін Сафійскі сабор у Полацку, адноўлены дом-музей беларускага песняра Я. Купалы ў Вязынцы, Спаса-Праабражэнская царква ў Заслаўі, Слуцкая брама ў Нясвіжы... Рэстаўратары займаліся кансервацыяй бяспэцнага помніка гераізму саветскага народа — руін Брэсцкай крэпасці. Няма магчымасці пералічыць усе помнікі архітэктуры, адноўленыя ў іх першасным выглядзе калектывам Мінскіх рэстаўрацыйных майстэрняў помнікаў гісторыі і культуры.

Трэба быць моцна адданым мастацтву рэстаўрацыі, каб так карпатліва даследаваць захаваныя часткі будынкаў, знаходзіць адрываваць звесткі ў архіўных дакументах, выкарыстоўваючы аналагі, узнавіць на лістах ватмана, на планшэтах вобраз, сцэры часам. А наколькі патрабавальны да сябе і да сваіх калег рэстаўратары, я змог пераканацца, калі разглядаў праект рэстаўрацыі касцёла былога бернардзінскага мужчынскага манастыра ў Мінску [XVII—XVIII стагоддзі]. Кожная дэталёвая частка, кожны элемент падвяргалі стараннаму аналізу архітэктары Генадзь Басак і Алег Хадыка, гісторык Расціслаў Баравы, галоўны архітэктар майстэрняў Сяргей Друшчыц... Кожны аргумент на карысць праекта або заўвага заўсёды базіраваліся на матэрыялах даследаванняў, пацвярджаліся дакументальна. Такі строгі падыход зразумелы. Бо аўтары праекта рэстаўрацыі двойчы адказныя:

перад сучаснікамі і перад гісторыяй. Нядаўна прыняты «Закон СССР аб ахове і выкарыстанні помнікаў гісторыі і культуры» паставіў перад рэстаўратарамі яшчэ адну задачу. Не толькі адраджаць помнікі, але і ўключыць іх у наша паўсядзённае жыццё, выкарыстоўваючы памяшканні пад музеі, канцэртныя і выставачныя залы і г. д. Першыя крокі зроблены. У былой Спаса-Праабражэнскай царкве ў Заслаўі адкрыта экспазіцыя музея рамства і народных промыслаў Беларусі, вядуцца работы па рэстаўрацыі касцёла святога Роха ў Мінску, дзе плануецца стварэнне канцэртнай залы для камернай музыкі, а ў былым манастыры базіліянак [XVIII стагоддзе] у Гродна праектуецца музей. І яшчэ адна цікавая задумка рэстаўратараў. З

даўніх часоў, яшчэ з XVI стагоддзя, існаваў у Беларусі народны тэатр лялек, або інакш — батлейка. Адным з цэнтраў скамарства быў горад Смаргонь. Складаючы праект рэстаўрацыі помніка архітэктуры XVI стагоддзя — будынка былога кальвінскага збора ў Смаргоні, праекціроўшчыкі прапануюць стварыць тут батлейны тэатр, адраджаючы гэта старажытнае мастацтва. Лета — самы напружаны час у рэстаўратараў. Цяпер у майстэрнях не застанеш Сяргея Багласава — ён на археалагічных раскопках Лідскага замка, праект рэстаўрацыі якога рыхтуе яго аддзел. Паехаў у Магілёў працягваць рэстаўрацыю фрэсак Нікольскай царквы XVII стагоддзя мастак-рэстаўратар Віктар Лукашэвіч. Начальніка рэстаўрацыйнага аддзела Алену Курто і архітэкта-

ра Ірыну Дорахову можна сустрэць сярод рабочых - рэстаўратараў на рыштваннях, якія апаясалі Кацярынінскую царкву ў Мінску.

Крок за крокам аднаўляюць мінскія рэстаўратары каштоўныя шэдэўры старажытнай архітэктуры Беларусі.

Яўген КАЗЮЛЯ.
НА ЗДЫМКАХ: тут мастакі-рэстаўратары адраджаюць старажытныя скульптуры; старшы архітэктар Галіна ЖАРОВІНА; капліца Паскевічаў у Гомелі, адноўленая мінскімі рэстаўратарамі; начальнік рэстаўрацыйнага аддзела Сяргей БАГЛАСАУ, архітэктары Ірына ДОРАХАВА і Людміла ІВАНОВА абмяркоўваюць праект рэстаўрацыі Лідскага замка; праект рэстаўрацыі Лідскага замка; у рыштваннях Кацярынінская царква ў Мінску.

Фота аўтара.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП,
ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97,
33-02-80, 33-03-15,
33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. 1119